

Ledningsrättslag (1973:1144)

t.o.m. SFS 2021:742

SFS nr: 1973:1144

Departement/myndighet: Justitiedepartementet L1

Utfärdad: 1973-12-14

Ändrad: t.o.m. SFS 2021:742

Ändringsregister: [SFSR \(Regeringskansliet\)](#)

Källa: [Fulltext \(Regeringskansliet\)](#)

Innehåll:

- [Övergångsbestämmelser](#)

Inledande bestämmelser

1 § Enligt denna lag kan den som för en ledning eller annan anordning vill utnyttja ett utrymme inom en fastighet få rätt till det (ledningsrätt). En fråga om ledningsrätt prövas vid en förrättning.

En ledningsrätt omfattar, enligt vad som bestäms vid förrättningen, befogenheten att inom fastigheten vidta de åtgärder som behövs för att dra fram och använda en ledning eller annan anordning. På begäran av ledningsrättshavaren får det beslutas att ledningsrätten ska höra till ledningsrättshavarens fastighet eller inskrivna tomträtt.

Om en tomträtt gäller i fastigheten och har skrivits in, upplåts ledningsrätt i tomträten. Det som sägs i denna lag om fastighet och fastighetsägare ska i fråga om ledningsrätt i en tomträtt avse tomträten och tomträttshavaren.

Lag (2015:371).

2 § Lagen gäller för ledningar av följande slag:

1. ledning som ingår i ett elektroniskt kommunikationsnät för allmänt ändamål samt allmän svagströmsledning för signalering, fjärrmanövrering, dataöverföring eller liknande ändamål,
2. elektrisk starkströmsledning för vilken koncession fordras eller som behövs för sådana ledningar som avses i 1,

3. vatten- eller avloppsledning som
 - a) ingår i en allmän va-anläggning,
 - b) förser ett samhälle med vatten eller därifrån bortför avloppsvatten eller annan orenlighet,
 - c) gagnar en näringsverksamhet eller kommunikationsanläggning av betydelse för riket eller en viss ort, eller
 - d) medför endast ringa intrång i jämförelse med nyttan och inte tillgodoser endast en enstaka fastighets husbehov, och
4. ledning genom vilken fjärrvärme, olja, gas, koldioxid eller annan råvara eller produkt transporteras från ett produktionsställe, ett upplag eller en lastplats och som
 - a) tillgodoser ett allmänt behov,
 - b) gagnar näringsverksamhet eller kommunikationsanläggning av betydelse för riket eller en viss ort, eller
 - c) medför endast ringa intrång i jämförelse med nyttan.

En anordning som ingår i ett elektroniskt kommunikationsnät för allmänt ändamål men som inte utgör en ledning ska vid tillämpningen av denna lag anses som ledning enligt första stycket 1.

Lagen gäller inte om utrymme för ledning kan upplåtas med stöd av anläggningslagen (1973:1149). *Lag (2012:426)*.

2 a § Lagen gäller även för tunnlar, kulvertar, rör och andra liknande anordningar, om anordningen skall användas för att senare dra fram en sådan ledning som anges i 2 § första stycket 1 eller 2 genom den.

Ledningsrätt för en sådan anordning som avses i första stycket ger ledningsrättshavaren rätt att även dra fram och använda ledningar av det slag som anges i 2 § första stycket 1 eller 2 i den utsträckning som bestäms vid förrättningen. *Lag (2006:43)*.

3 § I ledning ingår sådana för dess ändamål erforderliga anordningar som transformatorer, pumpstationer och andra tillbehör.

3 a § Ledningsrätt som avser sådan ledning som anges i 2 § första stycket 2 ger ledningsrättshavaren rätt att inom det utrymme som har upplåtits för ledningen dra fram och begagna även sådana ledningar som anges i 2 § första stycket 1.

Ledningsrättshavaren får dra fram ledning med stöd av första stycket tidigast två veckor efter det att fastighetens ägare underrättats om när arbetet skall påbörjas. Underrättelse skall anses ha skett när meddelandet sänts med brev till fastighetsägaren under dennes adress. *Lag (2004:643)*.

4 § Den som innehar fastighet på grund av testamentariskt förordnande utan att äganderätten tillkommer någon anses vid lagens tillämpning som fastighetens ägare.

5 § Ledningsförrättning handlägges av lantmäterimyndighetsmyndighet. *Lag (1995:1404)*.

Villkor för upplåtelse av ledningsrätt m.m.

6 § Ledningsrätt får ej upplåtas, om ändamålet lämpligen bör tillgodoses på annat sätt eller olägenheterna av upplåtelsen från allmän eller enskild synpunkt överväger de fördelar som kan vinnas genom den. *Lag (1987:127)*.

6 a § Bestämmelsen i 6 § ska inte tillämpas om det i en detaljplan har meddelats bestämmelser om en ledningsrätt och ledningsbeslut meddelas under detaljplanens genomförandetid.
Lag (2010:1004).

7 § Ledningsrätt får ej upplåtas i strid mot vad som av säkerhetsskäl är särskilt föreskrivet för ledningens framdragande.

8 § Inom ett område med detaljplan eller områdesbestämmelser får en ledningsrätt inte upplåtas i strid mot planen eller bestämmelserna. Om syftet med planen eller bestämmelserna inte motverkas, får dock mindre avvikelser göras.

Gäller naturvårdsföreskrifter eller andra särskilda bestämmelser för bebyggande eller användning av mark än de som avses i första stycket, ska ledningsrätt upplåtas så att syftet med bestämmelserna inte motverkas. *Lag (2014:206)*.

9 § Inom område som inte omfattas av detaljplan, får ledningsrätt inte upplåtas om upplåtelsen skulle försvåra området ändamålsenliga användning, föranleda olämplig bebyggelse eller motverka lämplig planläggning av området. *Lag (1987:127)*.

10 § Ledningsrätt får ej upplåtas, om olägenhet av någon betydelse uppkommer för allmänt intresse.

Första stycket gäller icke när upplåtelsen är till övervägande nytta från allmän synpunkt.

11 § Vad som i koncessionsbeslut eller eljest av den som meddelar koncession föreskrivits om ledningens framdragande skall lända till efter rättelse utan hinder av 6-10 §§.

Andrahandsupplåtelser inom utrymmen som upplåts för ledningar

11 a § Lantmäterimyndigheten får ge ledningsrättshavaren rätt att låta någon annan dra fram och använda ytterligare ledningar inom det upplåtna utrymmet. Om lantmäterimyndigheten har meddelat ett sådant beslut, får ledningsrättshavaren själv dra fram och använda en eller flera av ledningarna i stället för att låta någon annan göra det.

En sådan rätt som avses i första stycket får, i fråga om ledningsrätt för en anordning enligt 2 a §, avse framdragning av en ledning av någon annan även om ledningsrättshavaren inte har dragit fram en egen ledning inom det upplåtna utrymmet.

Ett beslut enligt första stycket får meddelas endast om

1. den ledning som någon annan än ledningsrättshavaren ska dra fram och använda är av det slag som anges i 2 § första stycket 1,

2. det med hänsyn till ledningens beskaffenhet finns ett behov av en sådan rätt, och

3. beslutet är förenligt med 6-11 §§. *Lag (2016:503)*.

Skyldighet att avstå utrymme

12 § Mark eller annat utrymme för en ledning eller sådan anordning som avses i 2 a § får tas i anspråk på en fastighet, om det inte orsakar synnerligt men för fastigheten.

Även om synnerligt men uppkommer, är en fastighet skyldig att avstå utrymme, om ledningen eller den avsedda ledningen är av väsentlig betydelse från allmän synpunkt eller om den enligt beslut av en koncessionsmyndighet ska dras fram över fastigheten. Om ägaren begär det, ska fastigheten lösas in.

Är olägenheten begränsad till en viss del av fastigheten, ska endast den delen lösas in.

Ledningsrättshavaren har rätt att lösa en sådan fastighet eller del av fastighet som avses i andra stycket, om detta skulle medföra endast en ringa höjning av ersättningen till fastighetsägaren och denne inte har ett beaktansvärt intresse av att behålla fastigheten eller fastighetsdelen. Vid bedömningen av frågan om det finns en rätt till inlösen, ska kostnaden för en åtgärd som anges i 4 kap. 1 § fjärde stycket expropriationslagen (1972:719) räknas in i ersättningen.

Vid upplåtelse och inlösen enligt denna paragraf tillämpas 1 kap. 3 och 4 §§ expropriationslagen. En särskild rätt som staten har kan dock rubbas, om rättigheten inte är en vägrätt. Vidare får det beslutas att rätten till utrymme för ledningen eller anordningen ska ha företräde framför en särskild rätt som har tillskapats genom expropriation eller annat tvångsförvärv eller vid fastighetsbildning eller på liknande sätt, dock inte om den särskilda rätten är en vägrätt.

Andra och tredje styckena tillämpas inte vid upplåtelse av ledningsrätt i en tomträtt. *Lag (2015:371)*.

Frigörande av fastighetstillbehör

12 a § Lantmäterimyndigheten får besluta att sådana byggnader eller andra anläggningar, som enligt 2 kap. 1 § jordabalken hör till en fastighet och är ägnade för stadigvarande bruk vid utövandet av ledningsrätten, inte längre skall höra till fastigheten. För ett sådant beslut krävs att åtgärden leder till ett mer ändamålsenligt utnyttjande av ledningsrätten och att fördelarna av åtgärden överväger de kostnader och olägenheter som den medför.

Genom ett beslut enligt första stycket övergår äganderätten till anläggningen till ledningsrättshavaren. Om det föreligger ett förordnande enligt 1 § andra stycket andra meningen, gäller vad som sägs i 2 kap. 1 § andra stycket jordabalken även anläggningen. *Lag (2004:643)*.

Ersättning för utrymme m.m.

13 § I fråga om ersättning för upplåtelse och inlösen enligt 12 § eller en åtgärd enligt 12 a § tillämpas 4 kap. expropriationslagen (1972:719).

Om en innehavare av en rättighet som minskar en fastighets värde har rätt till ersättning, ska det värde som tillgodoräknas fastighetens ägare enligt första stycket minskas med det belopp som motsvarar den värdeminskning för fastigheten som rättigheten inneburit. Om det värde som ska tillgodoräknas fastighetens ägare inte kan minskas utan att skada uppkommer för innehavaren av en fordran med bättre rätt, minskas i stället ersättningen till rättighetshavaren med motsvarande belopp.

Vid upplåtelse av ledningsrätt i en tomträtt har även fastighetsägaren och en innehavare av en rättighet i fastigheten rätt till ersättning enligt denna paragraf. *Lag (2015:371).*

13 a § Ersättning enligt 13 § skall bestämmas i pengar att utbetalas på en gång. Efter särskilt yrkande får lantmäterimyndigheten, om det är lämpligt, hänvisa sakägare att vid särskild förrättning föra talan om sådan ersättning för skada och intrång som är svår att uppskatta i samband med ledningsrättsförrättningen. Ansökan om särskild förrättning skall göras inom den tid, högst tio år, som lantmäterimyndigheten bestämmer.

Avser förrättningen en fastighet som svarar för en fordran, får lantmäterimyndigheten besluta enligt första stycket endast om fordringshavarna medger det. Besväras fastigheten av en gemensam in-teckning, fordras dessutom de medgivanden från fastighetsägare och fordringshavare som föreskrivs för relaxation i 22 kap. 11 § jordabalken. Om beslutet är väsentligen utan betydelse för någon rättsägare, krävs dock inte något medgivande av denne. *Lag (1995:1404).*

13 b § Denna lag är inte tillämplig i fråga om ersättning för skada eller intrång som uppkommer efter förrättningen och som inte har kunnat förutses vid denna. *Lag (1992:1213).*

13 c § Om det är lämpligt och berörda sakägare medger det, får lantmäterimyndigheten vid förrättningen även pröva ett av en sakägare framställt yrkande om ersättning som har samband med förrättningen men rör ett rättsförhållande som inte skall prövas enligt denna lag.

Vid handläggning av frågor som avses i första stycket tillämpas bestämmelserna i 5 kap. 12 c § andra stycket fastighetsbildningslagen (1970:988). *Lag (1995:1404).*

13 d § I fråga om ersättning för skada och intrång på grund av att ledningen dras fram och begagnas med stöd av 3 a § ska 4 kap. expropriationslagen (1972:719) tillämpas. *Lag (2010:819).*

Överenskommelser mellan sakägare m.m.

14 § Om de fastighetsägare och andra sakägare vilkas rätt berörs medger det, får avsteg göras från följande bestämmelser i denna lag:

6 §, såvitt den innebär skydd för enskilt intresse,
12 § första stycket,
12 a § första stycket andra meningen, och

13 §.

Svarar fastighet för fordran, får avsteg från 13 § med stöd av ägarens samtycke ske endast om även fordringens innehavare medger det. Besvärar fastigheten av gemensam inteckning, fordras dessutom de medgivanden från fastighetsägare och fordringshavare som i 22 kap. 11 § jordabalken föreskrives för relaxation. Medgivande av rättsägare behövs ej, om upplåtelsen är väsentligen utan betydelse för honom. *Lag (2001:891)*.

Förrättning

15 § En ledningsrättsfråga tas upp efter ansökan. Om det vid fastighetsreglering har beslutats att en ledningsrättsfråga ska prövas enligt denna lag, får frågan dock tas upp utan ansökan.

En ledningsrättsfråga får prövas gemensamt med en fastighetsbildningsåtgärd vid en förrättning. En sådan gemensam förrättning får åter delas upp på skilda förrättningar.

Är ledningen eller sådan anordning som avses i 2 a § av större omfattning får, om det är lämpligt, prövningen av en ledningsrättsfråga delas upp på skilda förrättningar, var och en avseende en viss sträcka av ledningen eller anordningen.

Om det behövs vid en förrättning enligt denna lag får lantmäterimyndigheten besluta om prövning enligt 14 kap. 1 a § fastighetsbildningslagen (1970:988). *Lag (2020:367)*.

16 § I fråga om förrättning enligt denna lag tillämpas 4 kap. 1-24, 27-35 och 37-40 §§ samt 6 kap. 6 och 7 §§ fastighetsbildningslagen (1970:988).

Om en förrättning endast gäller att ett inskrivet servitut eller en inskriven nyttjanderätt som avser rätt att dra fram och behålla en ledning ska förändras till ledningsrätt, ska dock sammanträde med sakägarna hållas bara om det finns särskilda skäl för det.

Vid en förrättning som avses i andra stycket får ett inskrivet servitut som avser rätt att dra fram och behålla en ledning som utgör tillbehör till en annan fastighet eller en annan inskriven tomträtt än den där ledningen finns förändras till ledningsrätt endast om det samtidigt beslutas att ledningsrätten ska höra till den fastighet eller tomträtt som ledningen hör till.

Om en fastighet svarar för en fordran, får ett inskrivet servitut eller en inskriven nyttjanderätt förändras till ledningsrätt endast om det finns sådana medgivanden som avses i 14 § andra stycket. Medgivande av rättsägare behövs dock inte om förändringen är väsentligen utan betydelse för rättsägaren. *Lag (2014:206)*.

17 § Om en förrättning avser en ledning för vilken koncession krävs men ännu inte erhållits, får förrättningen inledas, om den som ska bevilja koncessionen medger det.

Ett medgivande får avse en viss del av förrättningen, om förrättningen avser ledningsrätt för en starkströmsledning.

Lag (2021:742).

18 § Innehavare av särskild rätt till fastighet, som inlöses eller på annat sätt tas i anspråk för ledningsändamål, är sakägare vid förrättningen, om hans eller hennes rätt berörs.

Sakägare är, i fall som avses i 33 §, även den som ledningsrättshavaren med stöd av förordnande enligt 11 a § har gett rätt att dra fram och använda en ledning, om hans eller hennes rätt berörs. *Lag (2004:643).*

19 § Lantmäterimyndigheten ska utreda förutsättningarna för upplåtelse av ledningsrätt och ombesörja de tekniska arbeten och de värderingar som behövs för att genomföra upplåtelsen.

Myndigheten bör då rådgöra med sak-ägarna. Vid behov ska myndigheten samråda med de myndigheter som berörs av upplåtelsen.

Om det är nödvändigt att det finns tillstånd till viss verksamhet för att myndigheten ska kunna bedöma om upplåtelse av ledningsrätt är tillåten och under förutsättning att det i övrigt finns förutsättningar för att genomföra upplåtelsen, får myndigheten förelägga en sakägare att inom viss tid ge in bevis om att ansökan om tillstånd har gjorts. *Lag (2014:206).*

20 § Om en fråga om inlösen uppkommer, tillämpas 8 kap. 10 § första stycket fastighetsbildningslagen (1970:988).

Lag (2013:491).

21 § Har upphävts genom *lag (2014:206).*

22 § Om det inte finns något hinder mot upplåtelsen, skall lantmäterimyndigheten meddela ledningsbeslut.

I ett ledningsbeslut anges

1. ledningens ändamål och huvudsakliga beskaffenhet,
2. utrymme som upplåts för ledningen,
3. en fastighet eller del av en fastighet som inlöses,
4. en byggnad eller annan anläggning som omfattas av ett beslut enligt 12 a §,
5. bestämmelser som avses i 1 § andra stycket,
6. den tid inom vilken ledningen skall vara utförd,
7. vad som i övrigt behöver föreskrivas rörande ledningen,
8. förordnande enligt 11 a § med uppgift om den huvudsakliga beskaffenheten av de ledningar som får dras fram och det utrymme som får tas i anspråk för dessa ledningar samt vad som i övrigt behöver föreskrivas i samband med förordnandet.

I fall som avses i 2 a § skall

1. vad som sägs i andra stycket 1 och 7 om ledning även gälla den anordning för vilken ledningsrätten upplåts, och
2. vad som sägs i andra stycket 2 och 6 om ledning i stället gälla anordningen.

Om en ledningsrättsfråga prövas gemensamt med en fastighetsbildningsåtgärd vid en förrättning, får ledningsbeslutet tas upp i fastighetsbildningsbeslutet.

Lag (2006:43).

23 § Om det är lämpligt, får ledningsbeslut meddelas trots att tekniska arbeten och värderingar inte har utförts. Under samma förutsättning får ledningsbeslut meddelas särskilt beträffande viss sträcka av ledningen eller anordningen. *Lag (2006:43).*

23 a § Ett ledningsbeslut, ett beslut om tillträde eller ett beslut om inställande av förrättning ska, i en förrättning som avser en ledning som ingår i ett elektroniskt kommunikationsnät för allmänt ändamål eller en anordning enligt 2 a § för framdragning av en sådan ledning, meddelas inom fyra månader från det att ansökan kom in till lantmäterimyndigheten, om inte längre tid är nödvändig med hänsyn till ärendets omfattning eller andra särskilda omständigheter. Om denna tid överskrids, ska sakägarna underrättas om orsaken till detta. *Lag (2016:503).*

24 § Tillträde av utrymme som tagits i anspråk eller av mark som inlösts sker vid den tidpunkt som lantmäterimyndigheten bestämmer. Innan tillträde sker, skall ledningsbeslutet ha vunnit laga kraft och ersättning enligt 13 § ha betalats. *Lag (1995:1404).*

25 § Utan hinder av att ersättning enligt 13 § ej betalats får tillträde ske, om berörda sakägare medger det. Även utan medgivande får tillträde ske, sedan lantmäterimyndigheten bestämt förskott på den ersättning som slutligen fastställs och detta betalats. Är det uppenbart att förskottet skulle uppgå till endast obetydligt belopp, kan lantmäterimyndigheten föreskriva att tillträde får ske utan att förskott betalas.

I beslut om förskott skall anges den tid inom vilken förskott, som utgör villkor för tillträde, skall ha betalats. Har betalning ej skett inom utsatt tid, får tillträde ej ske förrän ersättning enligt 13 § har betalats.

Även sedan tillträde har skett kan lantmäterimyndigheten på begäran av sakägare bestämma att förskott skall utgå.

Har förskott bestämts enligt denna paragraf, får den slutliga ersättningen ej bestämmas till lägre belopp än förskottet. Detta gäller dock endast om tillträde har skett eller förskottet ändå har betalats. *Lag (1995:1404).*

25 a § Bestämmelserna i 5 kap. 30 a § fastighetsbildningslagen (1970:988) om förtida tillträde äger motsvarande tillämpning vid förrättning enligt denna lag. Vad som sägs om fastighetsbildningsbeslut skall därvid tillämpas på ledningsbeslut. *Lag (1977:363).*

26 § Förrättning som påbörjats enligt förordnande vid fastighets- reglering skall inställas, om regleringsförrättningen inställes.

Förrättningen skall dock fortsättas, om sakägare som fört talan vid förrättningen och som kunnat ansöka om denna begär det. Underrättas sakägarna om regleringsförrättningens inställande vid sammanträde, skall begäran framställas vid sammanträdet. I annat fall skall begäran framställas inom tid som lantmäterimyndigheten föreskriver.

27 § Ledningsrättshavaren ska svara för förrättningskostnaderna om inte något annat följer av en tillämpning av 18 kap. 6 eller 8 § rättegångsbalken.

Om en ledningsrättsfråga har tagits upp utan ansökan eller, i fall som avses i 33 §, på ansökan av någon annan sakägare än ledningsrättshavaren, ska förrättningskostnaderna fördelas mellan sakägarna efter vad som är skäligt. Till den del förrättningen avser upphävande av en ledningsrätt som inte längre behövs gäller dock första stycket. Första stycket gäller också om förrättningen endast sker för att ett inskrivet servitut eller en inskriven nyttjanderätt som avser rätt att dra fram och behålla en ledning ska förändras till ledningsrätt.

Om en ledningsrättsfråga handläggs gemensamt med en fastighetsbildningsåtgärd vid en förrättning, ska kostnader som är gemensamma för skilda åtgärder fördelas på dessa efter vad som är skäligt.

Med förrättningskostnad avses taxeavgift, ersättning till sakkunnig, utgift för hantlangning som inte ingår i taxeavgiften och ersättning för sådan skada som avses i 4 kap. 38 § tredje stycket fastighetsbildningslagen (1970:988).

I fråga om möjlighet till indrivning av förrättningskostnader enligt denna lag ska 2 kap. 7 § fastighetsbildningslagen tillämpas. *Lag (2020:367)*.

Domstolsprövning

28 § I fråga om fullföljd av talan mot beslut eller åtgärd av lantmäterimyndigheten enligt denna lag äger 15 kap. 1-8, 10 och 11 §§ fastighetsbildningslagen (1970:988) motsvarande tillämpning.

Bestämmelserna om fastighetsbildningsbeslut skall därvid tillämpas på ledningsbeslut. *Lag (1995:1404)*.

29 § Bestämmelserna i 16--18 kap. fastighetsbildningslagen (1970:988) om rättegången i fastighetsbildningsmål tillämpas på mål som fullföljts enligt 28 §. I fråga om rättegångskostnad i ledningsrättsmål skall därvid tillämpas vad som gäller i fråga om sådana mål som avses i 16 kap. 14 § andra stycket fastighetsbildningslagen. Rör talan förrättning som avses i 33 § tillämpas dock vad som gäller om rättegångskostnader i fastighetsbildningsmål i allmänhet. *Lag (1992:1213)*.

29 a § Bestämmelserna i 5 och 6 kap. expropriationslagen (1972:719) skall tillämpas i fråga om talan om ersättning enligt 13 d §.

I fråga om rättegångskostnader gäller dock vad som sägs i 16 kap. 14 § andra och tredje stycket, 17 kap. 3 § andra stycket och 18 kap. 2 § andra stycket fastighetsbildningslagen (1970:988) om rättegångskostnader i mål om inlösenersättning.

Lag (2000:543).

Verkställighet m.m.

30 § Ersättning enligt 13 eller 33 § ska betalas inom tre månader efter det att ersättningsbeslutet fick laga kraft. På obetald ersättning ska ränta betalas

1. enligt 5 § räntelagen (1975:635) från den dag tillträde sker, dock längst till utgången av nämnda betalningsfrist, och
2. enligt 6 § räntelagen från utgången av betalningsfristen.

I fråga om ersättning som avses i 13 § och förskott som avses i 25 eller 25 a § ska 5 kap. 16 och 17 §§ fastighetsbildningslagen (1970:988) tillämpas. *Lag (2015:372).*

30 a § Lantmäterimyndighetens beslut att med stöd av bestämmelserna i denna lag förplikta någon att lämna ersättning till en sakägare får verkställas enligt utsökningsbalkens bestämmelser.

Vägrar någon utan skäl att avträda mark eller byggnad i rätt tid, har tillträdaren rätt att få handräckning av kronofogdemyndigheten för att komma i besittning av egendomen. *Lag (1995:1404).*

31 § Har inom ett år efter det att ersättningsbeslutet vann laga kraft ersättning enligt 13 § inte betalats på det sätt som har bestämts i beslutet och har inte heller någon som i beslutet tillerkänts sådan ersättning begärt verkställighet av beslutet i denna del, är ledningsbeslutet förfallet.

Ledningsbeslutet är även förfallet, om ledningen eller anordningen inte har kommit till stånd inom den tid som har bestämts i beslutet. Detta gäller dock inte om den ledning som inte har kommit till stånd är en sådan som avses i 11 a §.

Skall enligt ledningsbeslutet fastighet eller del därav inlösas, gäller beslutet i denna del utan hinder av bestämmelserna i första stycket.

Om särskilda skäl föreligger, får lantmäterimyndigheten besluta om förlängning av tid som anges i första stycket.

Ersättning som betalats får ej återkrävas på grund av att ledningsbeslutet förfallit enligt denna paragraf.

Bestämmelserna i första stycket första meningen gäller inte ersättning som fastställts vid särskild förrättning enligt 13 a §. *Lag (2006:43).*

32 § Sedan en förrättning enligt denna lag har avslutats och vunnit laga kraft skall uppgift om den snarast möjligt föras in i fastighetsregistrets allmänna del. Har förrättningen överklagats, skall uppgiften föras in där snarast möjligt sedan domstolens avgörande har vunnit laga kraft.

Uppgift om ledningsbeslut som har kunnat överklagas särskilt får föras in i registrets allmänna del även om förrättningen inte har avslutats. Uppgiften får dock inte föras in innan beslutet har vunnit laga kraft.

När ett beslut eller en åtgärd vid en avslutad förrättning har överklagats eller när ett ledningsbeslut har överklagats särskilt, får trots detta uppgift med anledning av förrättningen eller beslutet föras in i registrets allmänna del i fråga om sådan del som uppenbart inte berörs av överklagandet. Detsamma gäller när ett domstolsavgörande i mål enligt denna lag har överklagats.

Om ett förrättningsbeslut har upphört att gälla, skall anteckning enligt första-tredje styckena tas bort.

Lag (2000:239).

Verkan av ändrade förhållanden m.m.

33 § Om det, sedan en ledningsrättsfråga har avgjorts slutligt, inträder ändrade förhållanden som väsentligt inverkar på frågan, kan denna prövas vid en ny förrättning.

Även om några sådana förhållanden inte har inträtt, får det hållas en ny förrättning, om det har framkommit ett klart behov av omprövning. En ledningsrätt kan då ändras, upphävas och, om det sker med anledning av upphävandet, upplåtas. Om förrättningen avser en ledning som koncession har meddelats för, tillämpas 17 §.

Ledningsrättshavaren och den som av ledningsrättshavaren har fått rätt att dra fram och använda en sådan ledning som avses i 11 a § är berättigad till ersättning för skada som åsamkas honom eller henne på grund av en åtgärd enligt första stycket. Kostnaderna för detta fördelas mellan övriga sakägare efter vad som bedöms vara skäligt med hänsyn främst till den nytta varje sakägare har av åtgärden. Om det har beslutats att ledningsrätten ska höra till en fastighet eller inskriven tomträtt, tillämpas 5 kap. 16 § fastighetsbildningslagen (1970:988) i fråga om ersättningen, såvida åtgärden medför en värdeminskning för fastigheten eller tomträtten.

Andra stycket gäller inte om ledningsrätten har upphävts på grund av att den inte längre behövs. *Lag (2013:491).*

34 § Har ej förordnats att ledningsrätt skall höra till viss fastighet eller till inskriven tomträtt, kan sådant förordnande på begäran av ledningsrättshavaren meddelas vid ny förrättning. Förordnande kan upphävas eller ändras vid ny förrättning om alla borgenärer som har fordran förenad med panträtt i fastigheten eller tomträtten medger det.

Vid förrättning enligt första stycket behöver sakägarna ej höras.

Lag (2004:643).

34 a § En fråga om att byggnader eller andra anläggningar enligt 12 a § inte längre skall höra till en fastighet får prövas vid en ny förrättning även om villkoren i 33 § första stycket inte är uppfyllda. *Lag (2001:891).*

35 § Överlåtelse av ledning eller annan anordning, för vilken ledningsrätt har upplåtits, är giltig endast om överlåtelsen omfattar även ledningsrätten. Detta gäller dock inte om ledningen eller anordningen har överlåtits för att tas bort.

Överlåts ledningsrätt utan att den därmed avsedda ledningen eller anordningen samtidigt överlåts, är överlåtelsen giltig endast om ledningen eller anordningen ännu inte har byggts eller om den har tagits bort.

Vad som sägs i första och andra styckena gäller inte en sådan ledning som avses i 11 a § och som innehas av annan än ledningsrättshavaren. *Lag (2006:43)*.

36 § Om en tomträtt upplåts och skrivs in, gäller därefter en ledningsrätt som har upplåtits i fastigheten i stället i tomträtten. Detsamma gäller om en tomträtt utvidgas till att omfatta utrymmet för en tidigare upplåten ledningsrätt.

Om en tomträtt upphör att gälla till följd av uppsägning eller av någon annan orsak, gäller därefter en ledningsrätt som har upplåtits i tomträtten i stället i fastigheten. Detsamma gäller om en tomträtt inskränks så att utrymmet för en tidigare upplåten ledningsrätt inte längre omfattas av tomträtten. *Lag (2015:371)*.

Övergångsbestämmelser

1973:1144

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1974.

Den som innehar fastighet under ständig besittningsrätt eller med fideikommissrätt skall vid tillämpningen av denna lag anses som fastighetens ägare.

Vad som enligt denna lag gäller för det fall att fastighet svarar för fordran skall tillämpas även när fastighet besväras av rätt till avkomst eller annan förmån.

Bestämmelserna i 13 § om tillämpning av 4 kap. 3 § expropriationslagen (1972:719) gäller ej värdeökning som inträffat före utgången av juni 1971. *Lag (1987:127)*.

1975:661

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976. Äldre bestämmelser gäller dock fortfarande i fråga om ränta för tid före ikraftträdandet. Har skyldighet att utge ränta uppkommit före ikraftträdandet, gäller äldre bestämmelser även för tiden därefter.

1987:127

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1987.

2. Har beslut om undantag från plan eller bestämmelse om avses i 8 § tredje stycket i dess äldre lydelse vunnit laga kraft efter utgången av juni 1986, får ledningsrätt upplåtas utan hinder av de nya bestämmelserna i 8 §. Om ansökan om upptagande av ledningsrättsfråga inte görs inom två år från den dag då beslutet om undantag vann laga kraft, upphör dock beslutet att gälla.

1992:1213

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.
2. Har ansökan om förrättning gjorts före ikraftträdandet, gäller 31 § i sin äldre lydelse. I sådant fall skall 13 a § inte tillämpas.
3. Har det överklagade avgörandet meddelats före ikraftträdandet, skall 29 § i sin äldre lydelse gälla.

1995:1404

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1996.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om fastighetsbildningsmyndigheter som inrättats enligt lagen (1971:133) om kommunal fastighetsbildningsmyndighet och fastighetsregistermyndighet.

2009:534

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2009.
2. I fråga om en begäran om undantag enligt 8 § tredje stycket som har gjorts före den 1 juli 2009 tillämpas denna paragraf i dess tidigare lydelse.

2010:819

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2010.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för ersättning enligt
 - a) 13 §, om ansökan om förrättning har gjorts före ikraftträdandet eller ett sådant förordnande som avses i 15 § första stycket har meddelats dessförinnan, och
 - b) 13 d §, om fastighetsägaren före ikraftträdandet har underrättats enligt 3 a § om när arbetet ska påbörjas.
3. I de fall som avses i 2 ska hänvisningarna till expropriationslagen (1972:719) avse den lagens lydelse vid utgången av juli 2010.

2010:1004

1. Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.
2. Äldre föreskrifter gäller för ledningsrätter som omfattas av en gällande fastighetsplan enligt plan- och bygglagen (1987:10).

2013:491

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.
2. För förrättningar som har inletts före den 1 juli 2013 gäller 27 och 33 §§ i sin äldre lydelse.

2014:206

1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 2014.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för förrättningar där ansökan har inkommit till lantmäterimyndigheten före ikraftträdandet eller ett förordnande som avses i 15 § första stycket har meddelats dessförinnan.

2015:371

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2015.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för en ansökan om ledningsrätt som har gjorts före ikraftträdandet.
3. Bestämmelserna i 36 § tillämpas även i fråga om en ledningsrätt som har

upplåtits före ikraftträdandet när det gäller tomträtter som upplåts därefter.

4. I fråga om en tomträtt som har upplåtits före den 1 januari 1954 tillämpas de nya föreskrifterna endast om parterna har avtalat att lagen (1953:415) angående ändring i lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom ska gälla för tomträten och avtalet har skrivits in.

All offentlig makt i Sverige utgår från
folket och riksdagen är folkets
främsta företrädare.